

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Інститут підвищення кваліфікації педагогічних працівників
і менеджменту освіти
Кафедра наукових основ управління

Теорія та практика професійної підготовки менеджерів інноваційного розвитку освіти

Харків – 2020

УДК 005.1.
Т 30

За загальною редакцією Т. М. Хлебнікової.

Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол від 12.10.2020 № 6).

Тексти доповідей друкуються в авторській редакції.

Рецензенти:

Довженко Тетяна – докторка педагогічних наук, професорка, професорка
Олексіївна кафедри початкової і професійної освіти
ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Єрмакова Тетяна – докторка педагогічних наук, доцентка, доцентка
Сергіївна кафедри педагогіки та іноземної філології Харківської
державної академії дизайну і мистецтв.

**Т 30 Теорія та практика професійної підготовки менеджерів
інноваційного розвитку освіти:** матеріали методологічного семінару / За заг.
ред. Т. М. Хлебнікової. — Харків, 2020. — 75 с.

Збірник підготовлено за матеріалами науково-методологічного семінару, що розкривають теоретико-методологічні й організаційно-методичні аспекти підходи, моделі, механізми реалізації забезпечення професійної підготовки менеджерів. Навчальне видання стане в пригоді викладачам системи вищої освіти, у тому числі післядипломної, перепідготовки кадрів, дозволить їм упорядкувати й оптимізувати власну діяльність під час роботи з дорослими студентами.

Видано за рахунок авторів.

©Харківський національний
педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди, 2020.

ЗМІСТ

Мармаза О. І. Інтеграція наукових знань як умова ефективної професійної підготовки сучасного менеджера освіти.....	4
Хлебнікова Т. М. Реалізація особистісно зорієнтованого навчання в процесі підготовки менеджерів освіти.....	19
Григораш В. В. Комунікативна компетентність менеджера.....	34
Гречаник О. Є. Веб-сайт як засіб розвитку іміджу закладу загальної середньої освіти.....	53
Темченко О. В. Практичне спрямування змісту навчальних дисциплін.....	63
Черновол-Ткаченко Р. І. Технологія оцінювання річного плану закладу загальної середньої освіти.....	70

Перш ніж розглядати питання саме практичного спрямування змісту навчальних дисциплін зупинимось на уточненні деяких наукових категорій, зокрема, – це «освіта». «професійна освіта» та «зміст освіти», розглядаючи їх в контексті глобальних змін, що відбуваються в системі освіти сьогодні.

Освіта, у вузькому розумінні цього наукового терміну, – це сукупність знань, умінь, навичок і компетенцій, набутих у закладах освіти або самостійно, а також процес засвоєння систематизованих знань, розвитку пізнавальних сил, формування світогляду.

Більш широке трактування наукової категорії освіта знаходимо в тлумачному словнику С. Гончаренка, на думку якого, під освітою слід розуміти духовне обличчя людини, яке складається під впливом моральних і духовних цінностей, що є надбанням її культурного кола, а також процес виховання, самовиховання, впливу, шліфування, тобто процес формування обличчя людини [3]. І тут, як бачимо, першим є не обсяг знань, а їх поєднання з особистісними якостями, уміння самостійно розпоряджатися своїми знаннями.

XX сесією Генеральної конференції ЮНЕСКО прийняте означення освіти в розумінні її як процесу й результату удосконалення здібностей і поведінки особистості, за якого вона досягає соціальної зрілості та індивідуального зростання.

Відповідно до Закону України «Про освіту» метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня

громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [4].

Зокрема, метою професійної (професійно-технічної) освіти є формування і розвиток професійних компетентностей особи, які необхідні для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці та мобільності і перспектив кар'єрного зростання впродовж життя [4].

Таким чином, професійна освіта спрямовується на оволодіння знаннями, уміннями й навичками, які потрібні для здійснення професійної діяльності.

Щодо змісту освіти, то він визначається як чітко окреслене коло знань, умінь, навичок і компетенцій, якими людина оволодіває шляхом навчання у закладі освіти або самостійно, та включає систему наукових знань про природу, суспільство, людське мислення, культуру та практичних умінь і навичок, необхідних для життєдіяльності людини.

Якщо говорити про зміст професійної освіти, то слід звернути увагу на його зорієнтованість на формування професійної і загальної культури фахівців у широкому розумінні.

Свого часу академік В. Г. Кремень слушно зауважив, що зміст навчання має відображати все багатство раціональних знань людства.

О. Савченко зазначає, що зміст освіти має бути осучаснений таким чином, щоб випускники могли швидко адаптуватися у самостійному житті, цілеспрямовано використовувати свій потенціал для самореалізації як у професійному і особистісному плані, так і в інтересах суспільства, держави [6].

Процес удосконалення змісту професійної освіти, зрозуміло, потребує чималих зусиль. Проте мова у підготовці майбутніх менеджерів має йти не стільки про теоретичні знання, скільки – про практичні вміння їх застосовувати.

Дійсно, сьогодні менеджмент як наука і мистецтво управління достатньо міцно стверджується в теорії: багаточисельні публікації, наукові праці, навчальні курси й дисципліни в закладах вищої освіти. Перспективи ж розвитку теорії практики менеджменту як навчальної дисципліни та сучасні економічна

та соціокультурна ситуації створюють тенденцію, що орієнтує заклади професійної освіти на збільшення частки практичної підготовки майбутніх спеціалістів.

Актуальність саме такого підходу обумовлюється потребами практики в конкурентоспроможних спеціалістах. Ринкові відносини висувають досить жорсткій вимоги до працівника-початківця, бо підвищення інтенсивності праці, швидкий перехід знань в область практичного застосування обумовлюють той факт, що якість освітнього продукту стає вирішальною в підвищенні якості трудових ресурсів.

Відтак, поряд із серйозною теоретичною підготовкою зростає потреба в практичних уміннях і навичках, особливо якщо мова йде про інтелектуальні способи діяльності, пов'язані з уміннями логічно мислити, обґрунтовувати і робити висновки, аналізувати й абстрагувати тощо.

Сьогодні необхідні такі випускники професійної школи, які виявляють готовність до висококваліфікованої праці вже з перших днів роботи.

Що стосується освітньо-інформаційних потреб, то молоді спеціалісти можуть задовольнити їх за рахунок значного розширення інформаційної бази (Інтернет, численні публікації в періодична преса з питань менеджменту, маркетингу, бізнесу, підприємницької діяльності тощо), а от практичні вміння, навички та способи діяльності в альтернативних умовах професійної праці сформулювати і розвинути набагато складніше, особливо, якщо це робити самотійно.

Відтак, необхідним є попереднє здійснення цілеспрямованого процесу навчання цим практичним навичкам і активна позиція в ньому самого здобувача освіти. Таку можливість надає викладання дисциплін з менеджменту не тільки як теоретичних, а й як практичних дисциплін.

Про практичну спрямованість науки управління говорять автори багатьох підручників з менеджменту. Зокрема, О. Віханський і О. Наумов обґрунтовують цей підхід такими особливостями менеджменту:

- в управлінні, на відміну від «класичних» природничих наук (фізики, хімії

та інших), немає вічних законів; теорій та концепцій менеджменту є не чим іншим, як відображенням узагальненого досвіду управління; якщо в якийсь момент теорія не підтверджується практикою, то від неї відмовляються;

- менеджмент як наука, що розвивається, постійно коригується і доповнюється, тому, як ніякий інший предмет, він повинен містити знання, які повніше і глибше розкривають закономірності пізнавальної діяльності в сфері управління [2].

Розв'язання проблеми практичної спрямованості викладання навчальних дисциплін з менеджменту передбачає відповідне корегування змісту освіти, яке містить:

- виявлення специфіки знань з менеджменту та їх практичне використання в різних ситуаціях, що дозволяє здобувачам освіти ще під час навчання в закладі вищої освіти відпрацьовувати навички практичних дій з урахуванням особливостей управління;
- забезпечення теоретичної готовності здобувачів освіти до професійної праці, що означає наявність вміння діяти професійно не лише на рівні грамотного виконання вказівок керівників, колег, а й на рівні цілепокладання, що відповідає розвиненому теоретичному мисленню (побудова теоретичних моделей і концепцій, здійснення прогнозування, розроблення дерева цілей і / чи критеріїв діяльності, адекватне відображення дійсності у вигляді логічних схем тощо).

Гадаємо, що перегляд освітніх програм дисциплін з менеджменту у світлі позицій, що розглянуті вище, передбачає відповідні зміни в змісті вузівської освіти, найважливішими з яких є:

- 1) відбір змісту освіти з теорії управління.

Зазвичай навчальний матеріал надається здобувачам освіти як майбутнім керівникам. Однак розширення змісту з самоменеджменту робить актуальними навчальні предмети з управління і для тих здобувачів освіти, які в найближчій перспективі не планують бути керівниками. Будь-який рядовий співробітник на

своєму робочому місці реалізує функції управління. Він аналізує, планує, здійснює самоконтроль, коригує. Відповідні знання, вміння і навички з управління дозволять майбутнім фахівцям розв'язати непорозуміння в спілкуванні з чиновниками, не допускати так званих інформаційних і семантичних розривів, які часто виникають між керівником і підлеглими. Інтерес до предмету в цьому випадку підтримується специфічними темами (питаннями), що пов'язані з подальшим працевлаштуванням здобувачів освіти (наприклад, питання горизонтальної і вертикальної кар'єри у навчальному курсі «Управління персоналом та корпоративне управління»);

2) орієнтація підготовки фахівців на підтримку зовнішніх зв'язків, що означає щось більше, ніж підготовка рядового виконавця.

Участь співробітників в будь-якій сфері виробництва має свою специфіку – це стосується як внутрішньоорганізаційні діяльності, так і взаємодії організації із соціумом. Рядовий працівник є носієм і одночасно відображає іміджеві характеристики підприємства, елементи організаційної культури, здійснює інформаційні, комунікативні, культурні та інші зв'язки і взаємини з зовнішнім світом. Тому процес навчання в закладі вищої освіти має передбачати практичне відпрацювання умінь і навичок здійснення аудиту, позиціонування, самоаналізу і самоконтролю планування і коригування професійної діяльності рядового співробітника;

3) проходження здобувачам освіти виробничої (управлінської) практики.

З точки зору практичної спрямованості навчання майбутніх менеджерів її доцільність очевидна. Це дозволяє здобувачам освіти більш глибоко проникати в зміст зовнішніх зв'язків організації (конкретного підрозділу), вивчити управлінську документацію та інформаційні потоки, знайомитися з постановкою кадрового менеджменту, психологічним кліматом і організаційною культурою. Тобто предметом вивчення і аналізу стають управлінські початку діяльності будь-якої організації. Програмою практики можуть бути передбачені спеціальні завдання щодо застосування теоретичних

знань, відпрацювання відповідних умінь і навичок. Викладання навчальних курсів з менеджменту як теоретико-практичних дисциплін передбачає побудову такого пізнавального процесу, який поєднував би в нерозривній цілісності сам зміст теорії менеджменту, що підлягає засвоєнню, засоби викладання і засоби засвоєння даного змісту здобувачами освіти та їх розумовий розвиток і виховання. Саме так організоване вивчення дисциплін з менеджменту в Інституті підвищення кваліфікації та менеджменту освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Теоретичні знання з управління організацією знаходять своє впровадження при виконанні практичних робіт з таких навчальних дисциплін, зокрема, як «Інноваційний менеджмент», «Стратегічний менеджмент», «Управління персоналом та корпоративне управління», «Управління якістю», «Управління трудовими ресурсами», «Інформаційне забезпечення правління закладом освіти», «Внутрішній аудит закладу освіти», «Управління змістом робіт» тощо.

Здобувачі освіти оволодівають методиками побудови моделей, розроблення технологій, програм розвитку, комплексно-цільових програми, вчаться аналізувати стан управлінської діяльності, підбирати методики для аналізу конкретних об'єктів, розробляти рекомендації за результатами аналізу. Результатом такої організації освітнього процесу є кваліфікаційні роботи випускників, що включають в себе не лише теоретичну частину, а й практичне розроблення здобувачами освіти на основі ґрунтовного аналізу стану досліджуваних об'єктів у конкретних закладах освіти комплексно-цільових програм, моделей розвитку тощо.

Матеріали власних теоретичних і практичних напрацювань майбутні магістри оприлюднюють у фахових періодичних виданнях, доповідях та тезах доповідей на науково-практичних конференціях, впроваджують у систему роботи закладів освіти.

Таким чином, важливим чинником, який сприяє формуванню вміння застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності, а відтак – набуттю здобувачами освіти професійних компетентностей, є практичне

спрямування змісту навчальних дисциплін та виробнича практика [7].

Практична спрямованість навчання поєднує у взаємозв'язку мету, зміст і методи навчання, спирається на концепцію особистісного підходу, на розвиток пізнавальної активності здобувачів освіти, що пов'язана з інтересом до майбутньої професії [1; 5; 7].

Наріжним каменем у підготовці майбутніх фахівців має стати підвищення якості освіти і придбання випускниками кваліфікованих конкурентних переваг на ринку праці через переосмислення традиційних форм, методів і змісту освіти, а саме: поглиблення практичної складової, гнучкості навчальних траєкторій задля досягнення відповідних загальних та професійних компетенцій.

Література

1. Васирина М., Майборода В. Актуальні проблеми практичної підготовки студентів вищої школи України. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2010. № 2. С. 233—237.
2. Виханский О. С., Наумов А. И. Практикум по курсу «Менеджмент» / под ред. А. И. Наумова. Москва :Гардарики, 1998. 201 с.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ :Либідь, 1997. 206 с.
4. Закон України «Про освіту».URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15. 05.2020)
5. Майборода В. Проблеми розвитку праксеологічних умінь майбутніх компетентних фахівців вищої школи України. *Вища освіта України*. 2012. №4. С. 31—36.
6. Савченко О. Я. Наукові проблеми стандартизації змісту освіти в основній і старшій школі. *Освіта країни*. 2003. № 30. С. 4—5.
7. Чебукіна В. Ф. Особливості організації практичної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах I – II рівня акредитації. *Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві*. 2013. Вип. 3 (4). С. 204—211.